

Andrzej PASZTA

Polskie Towarzystwo Numizmatyczne

Piotr PASZTA

Polskie Towarzystwo Numizmatyczne

Batuta Ludwika Wawrzynowicza – dyrygenta chóru „Lutnia” w Częstochowie

Batuta to oznaka władzy nad prowadzonym zespołem, a jednocześnie narzędzie do sprawnego nim kierowania, jest symbolem porównywalnym do laski marszałkowskiej, buławy, berła czy pastorału, dlatego oczekujemy, aby władający nią wykazywał się szczególnymi umiejętnościami. Ruchy dyrygenta dzierżącego batutę są bardziej władcze i być może lepiej rozumiane przez kierowany nią zespół. Sama nazwa „batuta” pochodzi z języka włoskiego i oznacza uderzenie.

Ludwik Wawrzynowicz urodził się w Warszawie 18 sierpnia 1870 roku. Studiował w Warszawskim Instytucie Muzycznym w latach 1894–1897, po jego ukończeniu założył Chór Drukarzy Warszawskich, który to zespół, po Warszawskiej „Lutni”, był najpopularniejszym zespołem wokalnym miasta. Popularność i osiągnięcia Ludwika Wawrzynowicza zwróciły uwagę prezesa Częstochowskiej „Lutni” doktora Józefa Pietrasiewicza, który zaproponował mu stanowisko dyrektora artystycznego i dyrygenta chóru męskiego. Działo się to w 1902 roku¹. Ludwik Wawrzynowicz przybył do naszego miasta i fakt ten został potwierdzony dedykacją na prezentowanej batucie. Muzyk ten prawie całe swoje życie zawodowe związał z naszym miastem, zmarł w 1957 roku.

Przedmiot jest autentyczny, dokładnie datowany i dedykowany. Składa się z hebanowego grotu z jednej strony zakończonego kościaną rączką posiadającą srebrne skuwki, natomiast druga strona zakończona jest skuwką z wlutowaną lutnią o kształcie przestrzennym, posiadającą jeszcze ślady złocenia.

¹ W. Malko, *Życie muzyczne Częstochowy w latach 1918–1939*, Częstochowa 2008, s. 26.

Fot. 1. Ludwik Wawrzynowicz, fragment pocztówki z roku 1904

Źródło: ze zbiorów Zbigniewa Biernackiego.

Fot. 2. Batuta Ludwika Wawrzynowicza

Źródło: ze zbiorów autorów.

W środkowej części hebanowego grotu zamocowana jest srebrna taśma w kształcie linii śrubowej o długości około 130 mm i szerokości 11 mm, na której umieszczony jest wygrawerowany napis: *Dyrektorowi L. Wawrzynowiczowi chór Lutni Częstochowskiej w d. 19/X 1902 r.*

Fot. 3. Znaki probiercze srebra i imienne jubilera umieszczone na obrzeżu skuwek końcowych batuty
Źródło: ze zbiorów autorów.

Całkowita długość batuty wynosi 370 mm, długość rączki kościanej ze skuwkami – 115 mm, długość zakończenia z wizerunkiem lutni – 50 mm, długość skuwki końcowej rączki – 20 mm, długość skuwki rączki przy grocie batuty – 15 mm, średnica rączki kościanej – 18 mm, średnica grotu hebanowego przy rączce – 13 mm, średnica grotu przy skuwce z lutnią – 11 mm, waga batuty to około 100 gramów.

Znaki probiercze srebra i imienne jubilera umieszczone na obrzeżu skuwek końcowych batuty przedstawione są na fot. 3.

Skuwki batuty posiadają delikatny ornament grawerowany w kształcie usytuowanych obok siebie trójkątów równobocznych o wysokości około 5 mm, tworzących zdobienie w kształcie korony, poprzeplatane zdobieniami kwiatowymi. Całość zdobienia okalającego skuwkę ma szerokość około 7 mm. Ornamenty skierowane są podstawą w kierunku białej kościanej rączki. Identyczny ornament skuwki zwieńczającej batutę skierowany jest podstawą ku rękojeści.

Punce probiercze srebra to cechy rosyjskie używane w warszawskim urzędzie probierczym w latach 1899–1914. Znak Ω i imienna punca WJ należą do jubilera Władysława Jakimowicza, urodzonego w 1840 roku i pracującego w Warszawie. Pracownia ta została przekazana po śmierci seniora Władysława synowi, Władysławowi Alojzemu. Poszukując informacji o Władysławie Jakimowiczu, natrafiliśmy w *Przewodniku Warszawskim Informacyjno-Adresowym na rok 1870* wydrukowanym w Drukarni Orgelbranda², że będąc wtedy subjektem jubilerskim,

² *Przewodnik Warszawski Informacyjno-Adresowy na rok 1870*, Drukarnia Orgelbranda, Warszawa 1869, s. 140.

mieszkał przy ulicy Bednarskiej nr 1. Znak probierczy srebra 84 określa jego zawartość 87,5% (875/1000). Informacje identyfikujące wykonawcę batuty otrzymywaliśmy po wielomiesięcznych poszukiwaniach. Identyfikację znaków umieszczonych na batucie zaczęliśmy od przeszukiwania dostępnej literatury fachowej, niestety – bezskutecznie. Przez pewien czas, mając kontakt z kolekcjonerem rosyjskim w Moskwie, liczyliśmy na sukces w poszukiwaniu tamtejszych zasobów. Wynik okazał się jednak negatywny.

Dopiero pomoc Pana Tomasza Bylickiego, byłego kustosza, kuratora i kierownika Gabinetu Numizmatycznego Mennicy Państwowej w Warszawie, człowieka o wielu talentach i kontaktach naukowych, przyniosła oczekiwany skutek. Sprawą rozszyfrowania znaków imiennych jubilera na batucie zajął się największy fachowiec, Pan Ryszard Bobrow, kustosz i kurator Zbiorów Sztuki Zdobniczej w Muzeum Narodowym w Warszawie, specjalista z ponadpięćdziesięcioletnim stażem w swojej dziedzinie. Efektem tych działań stało się określenie nazwiska i imienia jubilera, który wykonał batutę, natomiast punca w kształcie podkowy, znak zwyczajowo dodatkowo umieszczany obok sygnatury WJ, stał się w obecnym czasie trudny do zinterpretowania. Dzięki pomocy Panów Bylickiego i Bobrowa batuta przestała być przedmiotem bezimiennym.

Zaprezentowana batuta trafiła do naszego zbioru jako bezinteresowny dar z rąk Pani Profesor Beaty Urbanowicz. Uprzednio była własnością Pani doktor Wandy Malko, absolwentki Liceum im. Juliusza Słowackiego w Częstochowie, koleżanki z klasy mojej siostry. O fakcie tym dowiedziałem się od Pani Wandy na kilka miesięcy przed jej śmiercią, kiedy to poznaliśmy się na spotkaniu opłatkowym w Bibliotece Miejskiej i wtedy udało mi się z nią odbyć dłuższą rozmowę na temat częstochowskiej „Lutni”.

Zbierając materiały do naszej publikacji, sięgnęliśmy do jedyne opracowania: *Kolekcja batut dyrygenckich Moniki i Tadeusza Strugałów Dirigentis Instrumentum* z 2005 roku³, które prezentuje kolekcję znakomitego dyrygenta. Jednak żadna z nich nie jest podobna do batuty Ludwika Wawrzynowicza, co skłoniło nas do precyzyjnego opisu posiadanego przedmiotu.

Bibliografia

Opracowania

Przewodnik Warszawski Informacyjno-Adresowy na rok 1870, Drukarnia Orgelbranda, Warszawa 1869.

Kolekcja batut dyrygenckich Moniki i Tadeusza Strugałów Dirigentis Instrumentum, Wyd. Stowarzyszenie im. Ludwiga van Beethovena, 2005.

³ *Kolekcja batut dyrygenckich Moniki i Tadeusza Strugałów Dirigentis Instrumentum*, Wyd. Stowarzyszenie im. Ludwiga van Beethovena, 2005.

Malko W., *Życie muzyczne Częstochowy w latach 1918–1939*, Częstochowa 2008.

Batuta Ludwika Wawrzynowicza – dyrygenta chóru „Lutnia” w Częstochowie

Streszczenie

Przedmiotem artykułu jest opisanie batuty Ludwika Wawrzynowicza z uwzględnieniem jej roli w kierowaniu chórem. Ponadto zostały określone parametry przedmiotu oraz zidentyfikowany twórca batuty.

Słowa kluczowe: Batuta Ludwika Wawrzynowicza.

Ludwik Wawrzynowicz’s wand – conductor of the “Lutnia” choir in Częstochowa

Summary

The article presents a description of Ludwik Wawrzynowicz’s wand, including its role in managing the choir. In addition, the parameters of the object were determined and the wand’s maker was identified.

Keywords: Ludwik Wawrzynowicz’s conductor’s baton.